

Mariologija u misli pokoncilskih papa

Turić, Marin

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:069519>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
FILOZOFSKO-TEOLOŠKI STUDIJ

MARIN TURIĆ

MARIOLOGIJA U MISLI
POKONCILSKIH PAPA

Diplomski rad

Split, 2024.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
FILOZOFSKO-TEOLOŠKI STUDIJ

MARIN TURIĆ

MARIOLOGIJA U MISLI POKONCILSKIH PAPA

DIPLOMSKI RAD

iz Mariologije

Mentor: prof. dr. sc. Anđelko Domazet

Split, 2024.

SADRŽAJ

Sažetak.....	1
1. MARIOLOGIJA PAVLA VI.....	3
1.1. Drugi vatikanski sabor.....	3
1.2. Pavao VI. i Marija u životu Crkve	5
1.3. Marija u liturgiji i ekumenska dimenzija.....	7
2. MARIOLOGIJA IVANA PAVLA II.	10
2.1. Otkupiteljeva Majka.....	11
2.2. Predanost Ivana Pavla II. krunici i Djevici Mariji	14
2.3. Marija u svjetlu Božjeg stvaranja.....	17
3. MARIOLOGIJA BENEDIKTA XVI. I FRANJE.....	20
3.1. Kći sionska.....	20
3.2. Uloga Blažene Djevice u enciklikama pape Franje	23
3.3. Milosti puna	25
ZAKLJUČAK	27
BIBLIOGRAFIJA	29
SUMMARY	31

Sažetak

Ovaj diplomski rad istražuje razvoj mariologije, teološke discipline koja proučava ulogu i značenje Blažene Djevice Marije unutar kršćanske vjere, kroz misao četiriju pokoncilskih papa: Pavla VI., Ivana Pavla II., Benedikta XVI. i pape Franje.

Nakon Drugog vatikanskog sabora (1962.–1965.) Crkva je prepoznala potrebu za obnovljenim teološkim promišljanjem o Mariji, njezinoj ulozi u povijesti spasenja i njezinu mjestu u životu vjernika. Sabor je otvorio put za novi način razmišljanja o Mariji, a taj su put pape dalje razvijali i promovirali.

Rad analizira kako je Pavao VI. istaknuo Marijinu ulogu kao "Majke Crkve" i poticao pobožnost prema Mariji u kontekstu modernog svijeta. Ivan Pavao II., poznat po svojoj osobnoj pobožnosti prema Mariji i geslu *Totus Tuus* ("Sav Tvoj"), dao je mariologiji središnje mjesto u svom teološkom i pastoralnom djelovanju, posebno u enciklici *Redemptoris Mater*. Benedikt XVI. je donio dublje teološko promišljanje o Mariji kroz prizmu Svetog Pisma i predaje naglašavajući njezinu ulogu u povijesti spasenja. Papa Franjo, s naglaskom na Marijinu bliskost s ljudima i njezinu ulogu kao Majke svih vjernika, donosi mariologiju prožetu duhom pastoralne blizine i solidarnosti.

Cilj ovog rada je istražiti mariološke naglaske ovih papa te analizirati kako su njihova teološka promišljanja i pastoralne smjernice oblikovale suvremenu mariologiju u Crkvi.

Ključni pojmovi: mariologija, Drugi vatikanski sabor, Pavao VI. , Ivan Pavao II. , Benedikt XVI. , papa Franjo, teološka promišljanja, pastoralne smjernice

UVOD

Mariologija, grana katoličke teologije koja se bavi proučavanjem Blažene Djevice Marije, doživjela je značajan razvoj u razdoblju nakon Drugog vatikanskog sabora. Ovaj crkveni sabor, održan od 1962. do 1965. godine, donio je brojne promjene i novine u teološkom pristupu i shvaćanju Marijine uloge unutar Crkve. Dokumenti sabora nisu samo obnovili razumijevanje Marije kao važne „figure“ u povijesti spasenja, već su također potaknuli nove načine razmišljanja o njezinoj ulozi i značenju za suvremene vjernike.

Ovaj diplomski rad bavit će se istraživanjem mariološke misli četiriju važnih pokoncilskih papa: Pavla VI., Ivana Pavla II., Benedikta XVI. i pape Franje. Svaki od njih dao je svoj jedinstveni doprinos razumijevanju i promicanju Marijinog lika i uloge.

Pavao VI., koji je bio papa u vrijeme Drugog vatikanskog sabora, uveo je naslov Marije kao "Majke Crkve" i naglasio njezinu važnost u duhovnom životu vjernika. Njegovi nasljednici nastavili su razvijati te misli, svaki na sebi svojstven način.

Ivan Pavao II. bio je poznat po svojoj dubokoj pobožnosti prema Mariji, a što se odrazilo i u njegovu papinstvu. Njegova enciklika *Redemptoris Mater* iz 1987. godine govori o Marijinoj ulozi kao Majke Otkupitelja i ističe značaj marijanske pobožnosti za svakodnevni kršćanski život.

Benedikt XVI. je kroz svoje teološke radove i propovijedi naglašavao Marijinu ulogu u povijesti spasenja i njezin primjer kao uzor vjere i poslušnosti. Njegovo razumijevanje Marije često se temelji na dubokom promišljanju Svetog Pisma i predaje.

Papa Franjo, aktualni papa, u svojoj mariologiji stavlja poseban naglasak na Marijinu bliskost s ljudima, njezinu skromnost i majčinsku brigu za sve vjernike. U svojim govorima i dokumentima često ističe Mariju kao uzor ljubavi i služenja pozivajući Crkvu da bude bliska ljudima na margini društva.

Cilj ovog rada je istražiti mariološke naglaske Pavla VI., Ivana Pavla II., Benedikta XVI. i pape Franje te analizirati kako su njihova promišljanja i nauk o Mariji oblikovali suvremenu mariologiju i njezino mjesto u životu Crkve. Kroz analizu ključnih papinskih tekstova i razmišljanja rad će nastojati osvijetliti na koji su način ini oblikovali razumijevanje i štovanje Marije u pokoncilskoj Crkvi.

1. MARIOLOGIJA PAVLA VI.

Papa Pavao VI. (1963.–1978.) igrao je ključnu ulogu u oblikovanju mariologije u postkoncilskom razdoblju. Njegovo papinstvo obilježeno je završetkom Drugog vatikanskog sabora i implementacijom njegovih reformi. U okviru saborskih odluka, Pavao VI. posvetio je posebnu pažnju obnovi teološkog razumijevanja Blažene Djevice Marije. Jedan od najvažnijih doprinosa Pavla VI. mariologiji je njegovo promicanje Marije kao "Majke Crkve", a što je postao središnji naslov u katoličkom učenju o Mariji nakon Sabora.

Pavao VI. prepoznaje Marijinu ulogu u povijesti spasenja i njezin značaj u životu Crkve. U svojoj enciklici *Marialis Cultus* (1974.) Pavao VI. izlaže smjernice za pravilno razumijevanje i promicanje marijanske pobožnosti u skladu s duhom liturgijske obnove i saborskih reformi. Naglašava da marijanska pobožnost treba biti ukorijenjena u Svetom pismu te da treba nadahnjivati vjernike na nasljedovanje Marijine vjere, poniznosti i otvorenosti Božjoj volji.

1.1. Drugi vatikanski sabor

Drugi vatikanski sabor (1962.–1965.) bio je ekumenski koncil Katoličke Crkve sazvan od pape Ivana XXIII. i nastavljen pod papom Pavlom VI. Cilj Sabora bio je modernizacija Crkve i njezino prilagođavanje suvremenom svijetu, a što je uključivalo promjenu odnosa prema drugim kršćanskim denominacijama, religijama i društvu u cjelini.

Sabor je donio brojne važne dokumente koji su reformirali liturgiju, promicali upotrebu narodnog jezika u liturgiji umjesto latinskog te naglasili važnost aktivnog sudjelovanja laika u crkvenom životu.

Dokumenti poput *Lumen gentium* (o prirodi Crkve), *Sacrosanctum Concilium* (o liturgiji), *Gaudium et Spes* (o Crkvi u suvremenom svijetu) i *Nostra Aetate* (o odnosu Crkve s nekršćanskim religijama) redefinirali su teološki i pastoralni pristup Crkve.

Drugi vatikanski sabor označio je prijelaz Crkve prema otvorenijem i dijaloški orijentiranom pristupu čime je postavio temelje za njezino djelovanje u modernom dobu.

Sabor je donio značajna teološka pitanja o ulozi Blažene Djevice Marije u kontekstu crkvenog nauka. Ključno pitanje koje se postavilo tijekom Sabora bilo je u kojem dokumentu treba obraditi Marijinu ulogu, treba li je uključiti u Konstituciju o Crkvi, poznatu kao *Lumen gentium*, gdje bi se prikazala kao slika Crkve, ili bi trebala biti obuhvaćena zasebnim dokumentom?

Nakon dužih rasprava ovo pitanje je stavljeno na glasovanje među koncilskim ocima, a rezultati su pokazali da je mišljenje bilo podijeljeno. Sabor je na kraju odlučio da će Marija biti uključena u Konstituciju o Crkvi, a na samom kraju Sabora papa Pavao VI. je u svojoj homiliji dao naziv Mariji - "Majka Crkve" (*Mater Ecclesiae*)¹.

U radu Nikole Sertića pod naslovom "Marija i II. Vatikanski koncil", autor analizira utjecaj II. Vatikanskog sabora na mariološku teologiju i shvaćanje uloge Marije u Katoličkoj crkvi. Sertić detaljno istražuje ključne dokumente i odluke Sabora koje se odnose na Blaženu Djevicu Mariju s posebnim fokusom na dogmatske izjave i teološke smjernice koje su definirale službeno crkveno učenje o Mariji.

Poseban naglasak stavljen je na redefiniciju Marijine uloge u Crkvi. Prije Sabora Marija je često bila percipirana kao uzor svetosti i Majka Crkve, ali njezina specifična uloga u svakodnevnom životu Crkve nije bila jasno određena. Drugi vatikanski sabor formalno je istaknuo Marijinu ulogu kao Majke Crkve naglašavajući njezinu prisutnost i djelovanje unutar zajednice vjernika. Ova promjena imala je značajan utjecaj na pobožnost prema Mariji i teološko promišljanje o njenoj ulozi².

Papa Ivan XXIII. sazvaio je Drugi vatikanski sabor u Rimu 11. listopada 1962. godine na dan kada se slavi blagdan Majčinstva Blažene Djevice Marije. Prije otvaranja saborapapa je posjetio Gospu u Loretu stavljajući rad Sabora pod Marijinu zaštitu³.

Po završetku Koncila papa Pavao VI. službeno je Mariju proglasio Majkom Crkve. Ovaj naslov ne samo da priznaje njezinu majčinsku ulogu u odnosu na Krista, već i ulogu koju ima u duhovnom životu i rastu Crkve. Odluka da se Marija nazove Majkom Crkve temelji se na njenom sudjelovanju u Kristovom djelu spasenja i njezinoj kontinuiranoj prisutnosti u životu vjernika. Ovaj naslov naglašava Marijinu ulogu u duhovnom životu Crkve kao majku svih vjernika, koja svojim primjerom i posredovanjem pomaže u oblikovanju Crkve⁴.

Sertić ističe da su svi koncilski dokumenti osmišljeni s ciljem da potaknu pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji koja je najbliža i Bogu i ljudima.

Papa je isticao da svećenici imaju posebnu odgovornost donijeti duhovni preporod Božjem narodu unoseći Krista u sve aspekte privatnog i javnog života, a uz pomoć Marije, Majke Crkve.

¹Usp. Fra Luka Markešić, *Marija Službenica Gospodnja* (Sarajevo: Franjevačka teologija Sarajevo, 2011), 24–25.

²Usp. Nikola Sertić, "Marija i II. Vatikanski koncil", *Bogoslovska smotra*, 86 (2016) 2, 379–406, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/394060>.

³Ibid.

⁴Ibid.

Prema Katekizmu Katoličke Crkve Marija zauzima središnje mjesto u Božjem planu spasenja, prvenstveno kroz svoj pristanak na Božju volju pri Utjelovljenju Isusa Krista. Njezin pristanak, izražen kroz „da“ na anđeosko navještenje, predstavlja ključni trenutak u povijesti spasenja kojim Marija postaje ne samo majka Božjega Sina, već i suradnica u djelu spasenja čovječanstva. Ova teološka perspektiva o Mariji kao suradnici u spasenju ima korijene u učenju Drugog vatikanskog sabora, a osobito u dogmatskoj konstituciji *Lumen gentium* u kojoj se Marija opisuje kao „suradnica u otkupljenju“ jer je na jedinstven način sudjelovala u Kristovom otkupiteljskom djelu.⁵

Drugi vatikanski sabor, posebno kroz *Lumen gentium*, ističe Marijinu ulogu kao Majke Crkve naglašavajući njezinu duhovnu majčinsku brigu za sve vjernike. Katekizam Katoličke Crkve dalje razvija ovu misao ističući Mariju kao trajno povezanu s Kristom i Crkvom. Njezina uloga posrednice i zagovornice koja proizlazi iz njezinog zajedništva s Kristom reflektira saborsko učenje o Mariji kao posebnom uzoru i modelu Crkve u vjeri, ljubavi i potpunom sjedinjenju s voljom Božjom⁶.

Dogmatski aspekti Marijine bezgrešnosti i njezinog uznesenja na nebo također su duboko povezani s učenjem Drugog vatikanskog sabora. *Lumen gentium* podsjeća na Marijinu bezgrešnost od trenutka njezinog začeća i na njezino uznesenje tijelom i dušom u nebesku slavu, a što Katekizam Katoličke Crkve dalje potvrđuje i razrađuje. Ovi dogmatski elementi mariologije naglašavaju njezinu posebnu ulogu i dostojanstvo u povijesti spasenja, kao i njezin uzor za sve članove Crkve u vjeri i svetost⁷.

1.2. Pavao VI. i Marija u životu Crkve

Marialis Cultus apostolsko je pismo koje je izdao papa Pavao VI. 2. veljače 1974. godine. Ovaj dokument bavi se obnovom i poticanjem marijanske pobožnosti u skladu s duhom Drugog vatikanskog sabora. Pismo se temelji na liturgijskim reformama Sabora i usmjereno je na uravnotežen, teološki utemeljen i biblijski inspiriran način štovanja Blažene Djevice Marije.

Papa Pavao VI. (1963.–1978.) imao je značajan utjecaj na oblikovanje suvremene mariologije, a osobito u kontekstu promjena koje su uslijedile nakon Drugog vatikanskog sabora.

⁵Usp. Katekizam Katoličke Crkve, Zagreb: Hrvatska biskupska konferencija, Glas Koncila, 1994, br. 484-511; Drugi vatikanski sabor, *Lumen gentium*, br. 56.

⁶Usp. Katekizam Katoličke Crkve, br. 963-975; *Lumen gentium*, br. 61-62.

⁷Usp. Katekizam Katoličke Crkve, br. 491-492, 966; *Lumen gentium*, br. 59.

Njegovo papinstvo poklapa se s ključnim trenutkom u povijesti Crkve kada su se teološki pristupi i pastoralne prakse počeli prilagođavati duhu saborskih reformi. Pavao VI. preuzeo je odgovornost da osigura kontinuitet s tradicijom, dok je istovremeno promicao obnovljeno i dublje razumijevanje uloge Blažene Djevice Marije unutar katoličke vjere.

Jedan od najvažnijih doprinosa Pavla VI. mariologiji je njegovo promicanje Marije kao "Majke Crkve" (*Mater Ecclesiae*). Taj je naslov postao simbolom njegove vizije Crkve koja se, nakon Sabora, trebala promatrati kao zajednica vjernika ujedinjenih pod vodstvom Marije.

Papa Pavao VI., u duhu koncilskih odredbi, dodatno razvija mariološku misao u svom apostolskom pismu *Marialis cultus* u kojem ističe važnost obnavljanja marijanskih pobožnosti kako bi one bile relevantne i pristupačne suvremenim vjernicima. On naglašava potrebu za pobožnostima koje su utemeljene na Svetom Pismu i koje vjerno odražavaju teološke istine o Mariji⁸.

Kršćanska pobožnost ima svoje podrijetlo i djelotvornost u Kristu kroz kojega dobiva svoj puni izražaj i po kojem, u Duhu Svetom, vodi k Ocu. Pobožnost prema Mariji unutar liturgijske prakse prirodno odražava Božji otkupiteljski plan jer Marija zauzima posebno mjesto u tom planu, a što opravdava i posebno štovanje prema njoj⁹.

Povijest pobožnosti pokazuje, kako ističe Pavao VI., da su različiti oblici pobožnosti prema Majci Božjoj, odobreni od strane Crkve, uvijek bili u skladu sa zdravim teološkim naukom i podložni štovanju Krista. Razmišljanje suvremene Crkve o otajstvu Krista i njezinoj vlastitoj naravi potaknulo ju je da prepozna Djevicu Mariju, Majku Krista i Majku Crkve, kao ključnu figuru u razumijevanju vlastitog identiteta i poslanja¹⁰.

Dublja spoznaja Marijina poslanja preobrazila se u radosnije poštovanje prema njoj i u strahopočitanje prema mudrom planu Božjem: on je u svoju Obitelj – Crkvu, jednako kao i u svako domaće ognjište, smjestio lik Žene, koja – diskretno i u duhu služenja – bdije nad njom i uravnava njezin hod prema domovini, dok ne dođe u slavi dan Gospodnji¹¹.

Podsjećanje na temeljne ideje koje je Drugi vatikanski sabor predstavio u vezi s naravi Crkve, kao što su "Božja obitelj", "Božji narod", "Kraljevstvo Božje" i "Mistično Tijelo Kristovo" pomaže vjernicima da jasnije sagledaju Marijino poslanje unutar otajstva Crkve i njezinu istaknutu ulogu u općinstvu svetih.

⁸Usp. Pavao VI., *Marialis cultus*, Dokumenti 44, „Kršćanska sadašnjost“, Zagreb, 1975, str. 9.

⁹Usp. Ibid.

¹⁰Usp. Ibid.

¹¹Ibid.

Prema Pavlu VI., Djevica Marija i Crkva zajedno surađuju u rađanju otajstvenog Tijela Kristova: obje su Majke Kristove, ali nijedna od njih ne rađa cjelokupno Tijelo bez one druge¹².

Ljubav prema Crkviprirodno se preobražava u ljubav prema Mariji, i obrnuto, jer jedna bez druge ne mogu postojati. Ne može se govoriti o Crkvi ako nije prisutna i Marija, Majka Gospodinova, zajedno s njegovom braćom¹³.

Papa Pavao VI. u svojoj apostolskoj pobudnici ističe da se sve u Djevici Mariji odnosi prema Kristu i da sve o Kristu ovisi. Bog Otac izabrao je Mariju kao svetu Majku zbog Krista i obogatio je darovima Duha Svetoga na način koji nije bio dan nikome drugom. Ova izvanredna uloga Marije u Božjem planu spasenja ukazuje na njezinu jedinstvenu povezanost s Kristom i njezinu ključnu ulogu u otajstvu spasenja¹⁴.

Pavao VI. naglašava da u skladu s duhovnim usmjerenjem našeg vremena, u načinima izražavanja štovanja prema Djevici Mariji, treba posebno istaknuti kristološki aspekt. To znači da pobožnost prema Mariji treba odražavati Božji plan u kojem je Marija predodređena kao početak utjelovljenja božanske Mudrosti. Ovakav pristup pomaže da pobožnost prema Isusovoj Majci postane dublja i značajnija te da se razvije štovanje koje dugujemo samome Kristu¹⁵.

To će, s druge strane, pridonijeti da se razvija štovanje koje dugujemo samome Kristu u skladu s trajnim shvaćanjem Crkve, „*ono što se upravlja Sluškinji odnosi se na Gospodara; tako zahvaća Sina ono što se pruža Majci; (...) tako na Kralja prelazi čast koja se iskazuje kao počitanje prema Kraljici*“¹⁶.

1.3. Marija u liturgiji i ekumenska dimenzija

Marialis Cultus je značajan dokument jer pruža smjernice za marijansku pobožnost u postkoncilskom razdoblju naglašavajući ravnotežu između teološke dubine i pastoralne brige za vjernike. Dokument naglašava važnost liturgijskog slavljenja Marije, a posebno u kontekstu Božića i drugih liturgijskih razdoblja. Marija je prikazana kao model za kršćanski život i kao ona koja je usko povezana s otajstvima Kristova života.

¹²Usp. Ibid, str.47.

¹³Usp. Ibid.

¹⁴Usp. Ibid, str. 41.

¹⁵Usp. Ibid, str. 43.

¹⁶Ibid, str. 43.

Papa Pavao VI. ističe potrebu da marijanska pobožnost bude takva da se može razumjeti i prihvatiti u ekumenskom kontekstu, odnosno da ne bude prepreka dijalogu i jedinstvu s drugim kršćanskim crkvama.

U svom apostolskom pismu naglašava značaj božićnog vremena kao perioda koji produljuje spominjanje božanskog, djevičanskog i spasiteljskog materinstva Djevice Marije. U reformiranom rasporedu božićnog vremena, važno je usmjeriti pažnju na ponovno uvođenje svetkovine Svete Bogorodice Marije koja se prema drevnom običaju rimske liturgije slavi 1. siječnja. Ova svetkovina ima svrhu proslaviti ulogu koju je Marija ostvarila u otajstvu spasenja i predstavlja izvrsnu priliku za obnovu našeg poklonstva novorođenom Knezu Mira. Također, pruža priliku za žarku molitvu Bogu, preko molitve Kraljici mira, za dar mira u najvišoj mjeri¹⁷.

To je bio razlog da se, budući da Osmina Božića pada na dan želja i čestitanja, Novu godinu ustanovi kao Svjetski dan mira koji zadobiva sve veći i veći prihvate u srcima mnogih već donosi i plodove mira¹⁸.

Navodi i da dvjema svetkovinama – Bezgrešnog Začeca i Bogomaterinstva – treba nadodati drevna i časna slavlja 25. ožujka i 15. kolovoza. Svetkovina Utjelovljenja Riječi zadobila je opet drevan naziv Navještenje Gospodinovo, ali je to slavlje bilo i ostaje blagdan Krista i Djevice zajedno¹⁹. Svetkovina 15. kolovoza proslavljuje slavno Marijino uznesenje na nebo: to je blagdan njezine punine i blaženstva za koje je bila određena, proslava njezine neokaljanje duše i njezina djevičanskog tijela, njezina savršenog upriličenja Kristu uskrišenom od mrtvih²⁰. Ove četiri svetkovine najvišeg liturgijskog stupnja – Rođenje Gospodnje, Bogojavljenje, Sveta Obitelj i Uznesenje – obilježavaju ključne dogmatske istine koje se odnose na poniznu Službenicu Gospodnju. Kroz njih se ističe njezina izvanredna uloga u Božjem planu spasenja i njezina blizina Kristu i Crkvi.

Papa Pavao VI. smatra da blagdan 2. veljače kojemu je vraćeno ime Prikazanje Gospodinovo treba biti prisutan u našem duhovnom životu kako bismo mogli u potpunosti spoznati njegovo veliko bogatstvo. Ovaj blagdan predstavlja skupno spominjanje Sina i Majke, odnosno proslavu spasenjskog otajstva koje je Krist izveo, a u kojem je Djevica Marija bila tijesno ujedinjena²¹. Na taj način se ističe njezina uloga u otajstvu spasenja i njezina povezanost s Kristom u cijelom procesu spasenja.

¹⁷Usp. Ibid.

¹⁸Ibid.

¹⁹Usp. Ibid, str. 19.

²⁰Ibid.

²¹Usp. Ibid, str. 21.

Pavao VI. kroz svoje učenje o Mariji ne samo da potvrđuje njezinu važnost unutar katoličke tradicije, već također nudi okvir za ekumensku suradnju i dijalog ističući Marijinu ulogu u jedinstvu kršćanske vjere i njenom širenju. Pavlova misao o Mariji, naglašena i u dokumentu *Marialis cultus*, reflektira težnju za usklađivanjem različitih kršćanskih tradicija oko zajedničkog razumijevanja Marije kao Majke Krista. Pavao VI. naglašava da pobožnost prema Mariji treba biti kristološki usmjerena čime se pomaže da pobožnost bude u skladu s osnovnim kršćanskim uvjerenjima. Time se stvara zajednički temelj za dijalog i suradnju među različitim kršćanskim denominacijama.

Marialis Cultus ističe kako Marija treba biti uzor u svakodnevnom životu vjernika, posebno u njezinoj vjeri, poslušnosti, poniznosti i ljubavi prema Bogu. Marija se prikazuje kao uzor žene i majke te kao ona koja je na poseban način bliska svakom čovjeku. Papa također raspravlja o važnosti usklađivanja marijanske pobožnosti s različitim kulturama kako bi ona bila autentična i prihvatljiva u raznim dijelovima svijeta.

Pavao VI. bio je svjestan kulturnih i društvenih promjena svog vremena te je nastojao prilagoditi marijansku pobožnost tako da ona bude relevantna i privlačna suvremenom čovjeku. Njegova mariologija stoga uključuje i pastoralne aspekte pokušavajući približiti Mariju svakodnevnom životu vjernika. Kroz svoje propovijedi, kateheze i dokumente, Papa je nastojao izgraditi most između tradicionalnog nauka Crkve o Mariji i suvremenih potreba i očekivanja vjernika.

Pavao VI. također naglašava važnost stalne obnove i usklađivanja marijanske pobožnosti s temeljnim kristološkim istinama, čime doprinosi produbljivanju vjerskog života i jedinstva u Crkvi.

2. MARIOLOGIJA IVANA PAVLA II.

Ivan Pavao II., rođen kao Karol Wojtyła, bio je papa od 1978. godine, rođen u Wadovicama blizu Krakova 18. svibnja 1920., a preminuo u Vatikanu 2. travnja 2005. godine. Tijekom Drugoga vatikanskoga koncila (1961.-1965.) aktivno je sudjelovao u radu Pripremne komisije. Godine 1964. postao je nadbiskup Krakova, a tri godine kasnije, 1967., imenovan je kardinalom. Bio je prvi papa netalijanske narodnosti nakon više od četiri i pol stoljeća, još od Hadrijana VI. te prvi papa iz Poljske.

Njegov pontifikat obilježen je snažnom pastoralnom, ekumenskom i diplomatskom aktivnošću. U svojim mnogobrojnim enciklikama Ivan Pavao II. razvio je kršćansku duhovnost naglašavajući dostojanstvo ljudske osobe te upozoravajući na glavne probleme suvremenoga svijeta, poput pitanja svjetskog mira, gladi u Trećem svijetu i prezaduženosti nerazvijenih zemalja. Njegov pastoralni rad obuhvaćao je mnoge posjete različitim zemljama čime je širio poruku ekumenizma i dijaloga među narodima i religijama.

Značajan je njegov doprinos međunarodnom priznanju Republike Hrvatske koju je posjetio u tri navrata tijekom svojih pastoralnih pohoda: 1994., 1998. i 2003. godine. Ivan Pavao II. ostaje upamćen kao jedan od najutjecajnijih papa u povijesti s dubokim utjecajem na Katoličku Crkvu i svjetske događaje tijekom svog pontifikata²².

Tijekom svog pontifikata izdao je 14 enciklika, 13 apostolskih pobudnica, 11 apostolskih konstitucija i 41 apostolsko pismo čime je značajno pridonio razvoju crkvene doktrine i prakse. Ivan Pavao II. je također bio poznat po svojoj sposobnosti povezivanja s vjernicima diljem svijeta. Na više od tisuću općih audijencija u Vatikanu sudjelovalo je više od 16 milijuna hodočasnika, dok su njegovi pastoralni pohodi i putovanja diljem svijeta okupili milijune ljudi. Papa je bio domaćin i brojnim političkim i državnim vođama čime je učvrstio svoj položaj i utjecaj na globalnoj sceni.

Nakon smrti Ivana Pavla II. 2005. godine, njegov nasljednik, papa Benedikt XVI., proglasio ga je blaženim 1. svibnja 2011. dok je papa Franjo 27. travnja 2014. godine proglasio Ivana Pavla II. svetim, zajedno s papom Ivanom XXIII. Blagdan svetog Ivana Pavla II. obilježava se 22. listopada, na dan kada je održao svoju prvu svetu misu kao papa²³.

²²Usp. Ivan Pavao II., sv.. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 30.8.2024. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/ivan-pavao-ii-sv>>.

²³Usp. "Sveti Ivan Pavao II.", *Katolički tjednik*, Portal Katoličkog tjednika, pristupljeno 30. kolovoza 2024., <https://www.nedjelja.ba/hr/duhovnost/svetac/sveti-ivan-pavao-ii2023/31070>.

Pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji bila je izrazito prisutna u životu pape Ivana Pavla II., a njegov odnos prema Mariji značajno je oblikovao njegov duhovni put i papinsku službu. Posebno upečatljiv primjer te pobožnosti može se vidjeti u njegovom posljednjem međunarodnom hodočašću koje se dogodilo 14. i 15. kolovoza 2004., kada je unatoč starosti i teškoj bolesti odlučio posjetiti svetište u Lourdesu²⁴. Ovo putovanje, održano u marijanskom duhu, simboliziralo je njegovo trajno povjerenje i ljubav prema Majci Božjoj.

Tijekom homilije u Lourdesu Ivan Pavao II. je naglasio specifične aspekte Marijine ljubavi i njezinu ulogu u kršćanskom životu kazavši: "*U Mariji nas prije svega pogađa pozornost prema staroj rođakinji, puna nježnosti, te njezina ljubav koja je konkretna*".²⁵ Ove riječi odražavaju Papinu duboku povezanost s Marijom i njegovo razumijevanje njezine majčinske uloge ne samo u životu Crkve nego i u osobnom duhovnom životu svakog vjernika. Njegova pobožnost prema Mariji nije bila samo formalna, već je prožimala sve aspekte njegove vjere i pastoralnog djelovanja čime je dodatno istaknuta važnost mariologije u njegovu pontifikatu.

2.1. Otkupiteljeva Majka

Redemptoris Mater (Majka Otkupitelja) enciklika je pape Ivana Pavla II. objavljena 25. ožujka 1987. godine, na blagdan Blagovijesti. Ova enciklika posvećena je Blaženoj Djevici Mariji i njezinoj ulozi u otajstvu Krista i Crkve. Ova šesta enciklika Ivana Pavla II. je podijeljena u tri glavna dijela i sastoji se od 52 broja.

U uvodu, kroz šest brojeva, papa ističe da Marija ima jasno definirano mjesto u povijesti spasenja – ona je rodila Sina Božjega, Otkupitelja svijeta. Marijina uloga kao žene u otajstvu "punine vremena" prikazuje početke Crkve. Ona je vjerna pratilja Crkve jer je bila s Isusom od samog početka njegova djelovanja. Marija dobiva svoj puni smisao jedino u povezanosti s Kristom zbog čega ju je Crkva od najranijih dana tumačila kroz misterij Utjelovljenja kako bi se njezina uloga Majke utjelovljene Riječi još jasnije razumjela. Na kraju uvoda naglašeno je kako je Majka Božja eshatološka punina Crkve; predstavljajući Crkvu u svjetlu Kristova otajstva, slika Crkve postaje jasnija²⁶.

²⁴Usp. "Ivan Pavao II. - Marijina ljubav je konkretna i beskonačna", *Laudato.hr*, pristupljeno 30. kolovoza 2024., <https://laudato.hr/Novosti/Vatikan/Ivan-Pavao-II---Marijina-ljubav-je-konkretna-i-bes.aspx>.

²⁵Ibid.

²⁶Nedjelja.ba, "Dokument o Blaženoj Djevici Mariji u životu Crkve na putu," pristupljeno 31. kolovoza 2024., <https://www.nedjelja.ba/hr/iz-zivota/razmisljanje/dokument-o-blazenoj-djevici-mariji-u-zivotu-crkve-na-putu/24662>.

Papa, u skladu s učenjima Drugog vatikanskog koncila, naglašava da je Marija već proročki najavljena u Starom Zavjetu. Prvi nagovještaj o Mariji nalazi se u obećanju danom prvim ljudima nakon pada gdje se njezina uloga naslućuje kroz pobjedu nad zmijom (*Post* 3, 15). Drugo proročanstvo dolazi od proroka Izaije koji predviđa Marijino djevičansko začeće (*Iz* 7, 14). Ovim starozavjetnim proročanstvima papa daje cjelovito biblijsko tumačenje govora o Mariji integrirajući Stari i Novi Zavjet kao jedinstvenu cjelinu u otkrivanju njezine uloge u povijesti spasenja²⁷.

Prvi dio (brojevi 7-24) opisuje Marijin susret s anđelom i Elizabetom te njezinu prisutnost u Isusovom javnom djelovanju. U božanskom planu spasenja jasno je da će Bog poslati svoga Sina rođenog od žene. Marija je unaprijed određena da bude Majka Sina Božjega što se očituje u trenutku kada ju je anđeo pozdravio riječima „milosti puna“. Zbog obilja milosti preljubljenog Sina, Marija je sačuvana od istočnog grijeha i od samog začeća pripada Kristu. Papa Ivan Pavao II. prati događaje iz Lukina evanđelja i opisuje Marijin susret s rođakinjom Elizabetom. Iako sve što je Elizabeta rekla ima značajnu važnost, najvažnije su njezine riječi: „Blažena ti što povjerova da će se ispuniti sve što ti je rečeno od Gospodina“ (*Lk* 1,45). Ove riječi se mogu povezati s anđelovim pozdravom „milosti puna“²⁸.

Papa stavlja u paralelu anđelov pozdrav i Elizabetino štovanje Marije naglašavajući mariološki element da Marija, upravo zahvaljujući svojoj vjeri, uprisutnjuje otajstvo Krista. Marija je, prema Papi, ta koja je svoju jedinstvenu i neponovljivu ulogu u povijesti spasenja prihvatila s potpunom, bezuvjetnom vjerom; njezin "da" Bogu je stalan i neopoziv. Elizabetino prepoznavanje i potvrđivanje Marijine vjere predstavlja za Papu znak da je Marija u potpunosti prihvatila dar koji je primila od Boga²⁹.

U drugom dijelu (brojevi 25-37) papa Ivan Pavao II. govori o ulozi Bogorodice u središtu putujuće Crkve. Papa također razmatra ekumenizam u kontekstu mariologije ističući da, iako kršćani nemaju jedinstven stav o Mariji, postoje zajedničke točke u njihovom učenju. Marijin hvalospjev "Veliča" iz Lukina evanđelja naveden je kao smjernica putujućoj Crkvi da s više revnosti živi Marijin Magnificat³⁰.

Bog je Otac tijekom povijesti izraelskog naroda pripremao temelj za osnivanje Crkve koju je, u određenom povijesnom trenutku, ustanovio posredstvom svoga Sina Isusa Krista kako bi ona postala vidljivi sakrament spasenja za sve.

²⁷Usp. IVAN PAVAO II., enciklika, *Redemptoris Mater. O blaženoj Djevici Mariji u životu Crkve na putu*, Vatikan, 25. ožujak., u: Dokumenti 85, KS, Zagreb, 1987., br. 7.

²⁸Nedjelja.ba, "Dokument o Blaženoj Djevici Mariji u životu Crkve na putu," pristupljeno 31. kolovoza 2024.

²⁹Usp. Usp. IVAN PAVAO II., enciklika *Redemptoris Mater*, br. 11-13.

³⁰Nedjelja.ba, "Dokument o Blaženoj Djevici Mariji u životu Crkve na putu," pristupljeno 31. kolovoza 2024.

Drugi vatikanski sabor opisuje Crkvu kao zajednicu na putu koristeći starozavjetnu sliku naroda koji prolazi kroz pustinju. Taj "hod", osim vanjskog značenja koje se očituje u konkretnom vremenu i prostoru povijesnih događaja, ima i unutarnje značenje koje označava put vjere kojim Crkva, snagom uskrsloga Krista, hodočasti vođena Duhom Svetim. Papa upravo u ovom unutarnjem putovanju Crkve vidi Mariju kao onu koja je kročila i napredovala na putu vjere te je postala zvijezda vodilja za cijelu Crkvu. Marija je prikazana kao ogledalo u kojem se savršeno reflektiraju Božja veličanstvena djela³¹.

Marija se nalazi među apostolima u dvorani Posljednje večere moleći za dar Duha Svetoga. No, njezin put vjere traje duže od puta bilo koga drugog prisutnog u dvorani; ona im, na određeni način, prethodi i vodi ih. U dvorani se susreću i isprepliću dva puta vjere: Marijin put i put vjere rane Crkve. Papa stoga naglašava: "Crkva je od samog početka promatrala Mariju kroz Isusa, kao što je i Isusa gledala kroz Mariju."³²

Marija postaje jedinstveni svjedok Isusova života ne samo na početku djelovanja Crkve, već i danas. Njezina duboka povezanost s Kristovim otajstvom također znači blisku povezanost s otajstvom Crkve. Na tu vezu s Kristom nadovezuje se slava njegove Majke koju Crkva posebno naglašava kroz štovanje Marije kao Theotokos, Bogorodice. U tom štovanju uvijek je prisutno isticanje Marijine vjere. Marijina vjera, po djelovanju i svjedočanstvu Crkve, postaje vjera Božjeg naroda na putu: "To je vjera koja se prenosi istovremeno razumom i srcem, a postiže se i stalno iznova učvršćuje molitvom."³³

Sadržaj trećeg dijela (brojevi 38-50) je koncentriran na Marijinu posebnost zagovaranja svoje djece pred Bogom. Premda Crkva naučava da je samo jedan posrednik između Boga i čovjeka, Isus Krist, Marijino posredništvo se nipošto ne kosi s tim – njezino je posredništvo povezano isključivo s njezinim majčinstvom³⁴.

Papa Ivan Pavao II. naglašava da je Marijino posredništvo suradničko, odnosno da ona surađuje s Kristom u njegovoj ulozi posrednika. Budući da je Majka Sina Božjega, Marija je otvorena za njegovu osobu, djelo i poslanje. Kroz ovu otvorenost prema Sinu njezino majčinstvo se produbljuje i transformira; što se više ispunjava ljubavlju prema Kristu, to više raste i njezina ljubav prema svima koji su povezani s Kristovim poslanjem.

³¹Usp. Ibid, br. 25-26.

³²Usp. Ibid, br. 26.

³³Usp. Ibid, br. 28.

³⁴Nedjelja.ba, "Dokument o Blaženoj Djevici Mariji u životu Crkve na putu," pristupljeno 31. kolovoza 2024.

Kroz ovu sveobuhvatnu ljubav, Marija na poseban način sudjeluje u jedinstvenom posredništvu između Boga i ljudi, uspostavljajući vezu koja je i horizontalna (prema ljudima) i vertikalna (prema Bogu)³⁵.

Kad je riječ o Mariji radi se o posebnom i iznimnom posredništvu utemeljenom na njezinoj „punini milosti“ koja se ostvarivala kroz potpunu raspoloživost „sluškinje Gospodnje“. Kao odgovor na ovu nutarnju raspoloživost svoje majke Isus Krist ju je sve više pripremao da postane za ljude „majka u redu milosti“³⁶.

Marija nije samo model ili uzor, ona svojim majčinskim osjećajem ljubavi aktivno sudjeluje u duhovnom rađanju i formiranju djece Crkve. Njezino materinstvo je duhovno, oblikovano u dubinama vazmenog otajstva: „To je materinstvo u redu milosti: Marija nam moli dar Duha Svetoga koji podiže nove sinove Božje, spašene po Kristovoj žrtvi“³⁷.

U zaključku (broj 51 i 52) Papa citira i komentira marijansku pjesmu Slavna Majko Spasitelja u kojoj se spominje čudo prirode u kojoj se Stvoritelj otkriva. Riječi ove antifone također izražavaju veliku prijelomnicu u ljudskom životu: padanje i dizanje čovječanstva koje se iznova događa u ljudskoj povijesti, a u kojem Marija može mnogo pomoći³⁸.

Crkva naime, kako to svjedoči i ova drevna molitva, promatra Blaženu Bogorodicu u otajstvu Kristova spasenja i u svom vlastitom otajstvu. Promatra Mariju kako je materinski prisutna i nazočna u mnogostrukim i vrlo složenim problemima što danas prate život pojedinaca, obitelji i naroda. Promatra je kao Pomoćnicu kršćanskog puka koji je u neprestanoj borbi između dobra i zla: da „ne padne“ i ako padne da „ustane“.³⁹

Papa u enciklici ne raspravlja samo o mariologiji, već se dotiče i ekumenskih pitanja, kao i pitanja braka, obitelji i odgoja djece. U dokumentu su najviše citirani tekstovi iz Svetog pisma uz reference na dokumente Koncila: *Lumen Gentium*, *Dei Verbum*, *Unitatis Redintegratio* i *Gaudium et Spes*.

2.2. Predanost Ivana Pavla II. krunici i Djevici Mariji

Papa je uvijek osjećao prisutnost i vodstvo Presvete Djevice, koju je smatrao ključnim za novu evangelizaciju i sigurnim vodičem u našem putovanju.

³⁵Usp. IVAN PAVAO II., enciklika *Redemptoris Mater*, br. 38-39.

³⁶Ibid, br. 39.

³⁷Usp. Ibid, br. 44-45.

³⁸Nedjelja.ba, "Dokument o Blaženoj Djevici Mariji u životu Crkve na putu," pristupljeno 31. kolovoza 2024.

³⁹IVAN PAVAO II., enciklika *Redemptoris Mater*, br. 52.

Na početku svoje 25. godine pontifikata Papa je izrazio svoju pobožnost prema Presvetoj Djevici i krunici pred slikom Gospe od Krunice u Marijanskom svetištu u Pompejima. Tom je prigodom na Trgu sv. Petra predstavio apostolsko pismo *Rosarium Virginis Mariae* (Krunica Djevice Marije) i proglasio tu godinu Godinom krunice.

Kroz cijeli dokument provlači se misao da se Krista bolje, dublje, potpunije i dosljednije može slijediti na Marijin način, u njezinu društvu i školi, kroz molitvu krunice. Molitva krunice važna je i zapravo nužna u današnje vrijeme u kojem su ugrožene dvije velike vrednote društva: mir i obitelj⁴⁰.

U uvodu Pisma Papa opisuje povijesni i crkveno-teološki kontekst u kojem preporučuje ovu staru, jednostavnu i duboku kontemplativnu kršćansku molitvu. On predlaže da se krunica uvede u mjesne crkve i obogati novim otajstvima svjetla. Može se reći da je ova molitva imala važno mjesto u Papinu duhovnom životu i pratila ga čitava života, kako sam kaže: „Krunica me pratila u trenucima radosti i u trenucima kušnje. Njoj sam povjeravao tolike brige i u njoj sam uvijek pronalazio utjehu.“⁴¹

Papa također prepoznaje rizik od potcjenjivanja krunice i smanjenog interesa za nju među katolicima. U današnjem se vremenu molitva krunice suočava s krizom, s različitim teološkim prigovorimate Papa Wojtyła, nastojeći se distancirati od tih polemika, temelji cijelo Pismo na osmom poglavlju dogmatske konstitucije *Lumen Gentium*. Poziva se i na mnoge svece u povijesti Crkve koji su u krunici pronašli pravi put posvećenja, a posebno se oslanjajući na svetoga Ljudevita Mariju Grogionia de Monforta, kojeg je više puta citirao.⁴²

Prema Papinom uvjerenju, trenuci tjeskobe za vjernike uvijek nas usmjeravaju prema zagrljaju Majke. Strah, neizvjesnost ili čak jednostavna potreba za blizinom dovoljni su da nas potaknu da se obratimo Majci. Papa je posebno istaknuo: „Krunica je moja najdraža molitva. Divna, krasna molitva. Divna u svojoj jednostavnosti! Divna u svojoj dubini!“⁴³

„Prolaziti s Marijom prizore iz krunice znači uputiti se u Marijinu školu da bi se čitalo Krista, da bi se proniknulo njegove tajne i razumjelo njegovu poruku.“⁴⁴

⁴⁰Usp. Mladen Parlov, *Marija u otajstvu Krista i Crkve* (Split: Crkva u svijetu, 2018), 165–166.

⁴¹IVAN PAVAO II., apostolsko pismo, *Rosarium Virginis Mariae*, Vatikan, 16. listopada, u: Dokumenti 132, KS, Zagreb, 2003., br. 2.

⁴²Usp. NEDILJKO A. ANČIĆ, Apostolsko pismo Krunica Djevice Marije, u: *Crkva u svijetu*, 38(2003), br. 3., str. 455.-457.

⁴³IVAN PAVAO II., *Rosarium Virginis Mariae*, br. 25.

⁴⁴Ibid, br. 14.

Prema papinom mišljenju, krunica predstavlja jednostavan način za ulazak u Kristov život i omogućuje nam da dijelimo njegove najdublje osjećaje. Kroz ovu se molitvu svaki pojedinac na poseban način predaje Marijinoj majčinskoj brizi. Krunica nas na mističan način vodi pred Majku koja nas, baš kao što je odgajala Sina u Nazaretu, odgaja s istom pažnjom i ljubavlju.

Stoga je najsavršenija od svih pobožnosti nedvojbeno ona koja nas najsavršenije suobličava Isusu Kristu, s njime sjedinjuje i njemu posvećuje. A kako se Marija od svih stvorenja najviše suobličila Kristu iz toga slijedi da je između svih pobožnosti ona koja najviše posvećuje i suobličuje dušu našem Gospodinu pobožnost prema Mariji, njegovoj svetoj Majci, i što duša bude više posvećena njoj, to će više biti posvećena Isusu Kristu⁴⁵.

Od svih otajstava Isusova života, krunica kakvu danas poznajemo, pokriva samo neka od njih. Kako bi dodatno istaknuo kristološku dubinu krunice, Papa Wojtyła je odlučio dopuniti postojeća otajstva s novim koji obuhvaćaju razdoblje Kristova života od njegovog krštenja do muke. U tim otajstvima razmatramo važne vidike Kristove osobe kao konačnog objavitelja Oca. Nazvan Očevim ljubljenim Sinom prilikom krštenja na rijeci Jordanu, Krist je onaj koji naviješta dolazak Kraljevstva, svjedoči ga djelima i proglašava njegove zahtjeve.⁴⁶

Slijedom toga, a da bi krunica postala na potpuniji način „sažetak svega evanđelja“, priliči da se nakon razmišljanja o Kristovu utjelovljenju i skrovitom životu (radosna otajstva), a prije usredotočivanja na njegove patnje u mucu (žalosna otajstva) i uskrsnu pobjedu (slavna otajstva) razmatraju neki osobito značajni trenuci njegova javnog života (otajstva svjetla)⁴⁷.

Razmatrajući Kristovo rođenje čovjek biva poučen o svetosti života. Promatrajući nazaretski dom uči pravu istinu o obitelji prema Božjem naumu. Slušajući Učitelja u otajstvima njegova javnog djelovanja crpi svjetlo koje ga vodi u kraljevstvo Božje, a slijedeći ga na putu na Kalvariju biva poučen o smislu spasenjskog trpljenja. Na kraju, razmatrajući Krista i njegovu Majku u slavi, vidi cilj kojemu je svaki od nas pozvan ako dopustimo da nas Duh Sveti ozdravi i preobrazi⁴⁸.

Krunica je osmišljena kako bi pomogla u dubljem sjedinjenju s Božjim otajstvima kroz njihovo razmatranje, a temelji se na ponavljanju, posebno molitve Zdravomarije. Međutim, postoji opasnost da se ovo ponavljanje percipira površno i da se krunica počne smatrati monotonom i dosadnom praksom.

⁴⁵Ibid, br. 15.

⁴⁶Ibid, br.19.

⁴⁷Ibid.

⁴⁸Ibid, br. 25.

Stoga Papa naglašava da krunicu treba gledati kao izraz ljubavi koja se neprekidno obraća drugoj osobi, uvijek iznova prožeta novim osjećajima i dubokom ljubavlju.

Molitvu krunice karakterizira njezin materijalni oblik koji se sastoji od malih zrnaca raspoređenih u pet desetina na tankoj vezici s križem na početku. Iako su zrnca prvenstveno namijenjena za brojanje izmoljenih Zdravomarija mogu se također promatrati kao simbolički elementi. Prvo što glede toga treba zamijetiti jest da je nizanje zrnaca krunice usmjereno prema križu koji tako otvara i zatvara sam tijek molitve. Život i molitva vjernika usredotočeni su na Krista. Sve od njega polazi, sve njemu teži, sve, po njemu, u Duhu svetom, dolazi k Ocu⁴⁹.

Kao sredstvo za brojanje koje označava slijed molitve, zrnca krunice podsjećaju na neprekidni hod razmatranja i kršćanskog usavršavanja⁵⁰. Lijep način da se proširi simbolično značenje zrnaca krunice jest dopustiti da nas ona podsjetite na naše uzajamne odnose, na svezu zajedništva i bratstva koja nas sve povezuje u Kristu⁵¹.

Papa Ivan Pavao II. u svojoj enciklici *Rosarium Virginis Mariae* ističe značaj krunice kao sredstva za dublje duhovno razmatranje i sjedinjenje s Kristom. Kroz njezinu simboliku i strukturu krunica pruža put za osobno usavršavanje i jačanje kršćanske vjere potičući vjernike da se bliže povežu s otajstvima Kristova života i Majčinim zagovorom.

2.3. Marija u svjetlu Božjeg stvaranja

Tijekom svog pontifikata Ivan Pavao II. bavio se mnogim pitanjima vezanim uz ljudsko dostojanstvo i razvoj. Jedna od važnih tema koju je često isticao bila je uloga i dostojanstvo žene u obitelji i društvu. Motiviran bioetičkim izazovima koji su se pojavili u prošlom stoljeću Papa je 15. kolovoza 1988. godine izdao apostolsko pismo *Mulieris dignitatem*. Ovo pismo koje se sastoji od devet poglavlja nije strukturirano na uobičajeni način crkvenih dokumenta, već se fokusira na teološko-antropološke aspekte ističući transcendentalnu dimenziju čovjeka. *Mulieris dignitatem* ne nudi konkretna rješenja za praktična pitanja o položaju žene, već pruža teološko objašnjenje njezinog dostojanstva.

⁴⁹Ibid, br. 36.

⁵⁰Ibid.

⁵¹Ibid.

Važnost uloge žene u povijesti spasenja posebno se ističe u događaju naviještanja u Nazaretu. Tamo odgovor žene na anđelov pozdrav omogućuje da Krist započne svoje utjelovljenje u njenoj utrobi: Marija je na taj način postigla takvo sjedinjenje s Bogom da su time nadmašena sva iščekivanja ljudskog duha⁵².

Papa piše: „U tom smislu je žena predstavica i prauzor cijelog čovječanstva: prauzor ljudske naravi vlastite svim ljudima, muževima i ženama“⁵³. Papa uspoređuje Evu i Mariju na način da ističe kako je Marija na poseban način usvojila i dovršila ono što je Eva započela. Dok je Eva predstavljala početak ženskog otajstva kao majka svih živih, Marija je taj misteriozni aspekt žene potpuno ispunila kroz otajstvo Krista kojeg Papa naziva "novim i posljednjim Adamom". Krist je povezo svoju prirodu s naravi prvog Adama čime je Marija postala ključna u ispunjavanju tog otajstva⁵⁴.

Papa teži obnovi prikaza i uloge žene u skladu s božanskim planom stvaranja. Želi ponovno uspostaviti razumijevanje žene prema izvornim Božjim namjerama koristeći Mariju kao ključnu „figuru“. Prema Papi Marija djeluje kao filter kroz koji se mijenja i unapređuje slika žene. On, parafrazirajući sv. Ambrozija, vidi Mariju kao novi početak u prepoznavanju dostojanstva i poziva svih žena i svake pojedine žene⁵⁵.

Spomenut ćemo ovdje još jednu encikliku - *Fides et Ratio* koju je napisao papa Ivan Pavao II. i objavljena 14. rujna 1998. U ovom dokumentu Papa istražuje odnos između vjere i razuma te njihovu međusobnu povezanost i važnost za ljudsko razumijevanje i duhovni život. Svoju posljednju misao upravo upućuje „onoj koja se u molitvi Crkve naziva Prijestoljem Mudrosti“.⁵⁶ Ivan Pavao II. osvrće se na Mariju kao ključni primjer vjere koja prožima razum. Papa ističe da Marija, kroz svoje prihvaćanje Božje volje, pokazuje kako vjera i razum mogu harmonizirati. Njezina otvorenost za Božju objavu i njezina sposobnost da razumije duboko tajanstvene istine pokazuje da vjera nije protivna razumijevanju, već ga nadmašuje i prosvjetljuje. Marija postaje uzor kako vjernici mogu u svojoj vlastitoj potrazi za razumijevanjem i vjerom pronaći sklad i dublje značenje Božje objave⁵⁷.

⁵²IVAN PAVAO II., apostolsko pismo, *Mulieris dignitatem*, Vatikan, 15. kolovoza 1989., u: Dokumenti 91, KS, Zagreb, 1989., br. 3.

⁵³Ibid, br. 4.

⁵⁴Usp. Ibid, br. 11.

⁵⁵Usp. Ibid.

⁵⁶IVAN PAVAO II., *Fides et ratio*, Vatikan, 14. rujna 1998., u: Dokumenti 117, KS, Zagreb, 2013., br. 108.

⁵⁷Usp. Ibid, br. 108.

Enciklika *Dominum et Vivificantem* koju je papa Ivan Pavao II. objavio 18. svibnja 1986. godine usmjerena je na ulogu Duha Svetoga u Crkvi i svijetu istražujući kako Duh Sveti djeluje u vođenju Crkve, posvećenju vjernika i ostvarivanju Božjih planova u povijesti spasenja. Ovdje papa Ivan Pavao II. ističe, među ostalim, kako čovječanstvo suočeno s prijetnjama i opasnostima često traži snagu i utjehu u molitvi. U toj molitvi Duh Sveti pruža podršku i hrabrost u našoj slabosti. Crkva, slijedeći primjer apostola i Marije, majke Kristove, uporno se posvećuje molitvi. Ovo jedinstvo Crkve, kao moliteljice, s Marijom je od samih početaka ključni dio njezina otajstva naglašavajući duboku povezanost između molitve, Duha Svetoga i Marijine uloge u životu Crkve.⁵⁸

Teološka promišljanja pape Ivana Pavla II. o Mariji i njezinoj majčinskoj ulozi nerazdvojna su od njegovog osobnog svjedočanstva o odnosu prema Isusovoj i našoj Majci. S obzirom na brojnost Papinih izjava o Mariji ovdje smo se fokusirali samo na nekoliko ključnih dokumenata i misli.

Nakon što je izabran za papu, Ivan Pavao II. već sljedećeg dana u svojoj radijskoj poruci *Urbi et orbis* govorio i o Mariji navodeći stalnu prisutnost i djelovanje Majke u otajstvu Krista i Crkve. U svom encikličkom djelu *Ecclesia de Eucharistia* Papa posvećuje šesto poglavlje temi „U školi Marije“ opisujući Mariju kao „euharistijsku“ ženu kroz cijeli njezin život. Kroz ovo djelo Papa ističe Marijinu majčinsku prisutnost u euharistijskom slavlju i potiče nas da u slavlju svete mise izražavamo sinovsku odanost našoj Majci. Time je Ivan Pavao II. uspješno uskladio dogmatsku teologiju s teologijom duhovnosti⁵⁹.

⁵⁸Usp. IVAN PAVAO II., *Dominum et vivificantem*, Vatikan, 18. svibnja 1986., u: Dokumenti 87, KS, Zagreb, 1997., br. 65-66.

⁵⁹Usp. Veronika Nela Gašpar i Josip Karabaić, *Marijino majčinsko poslanje prema Drugom vatikanskom koncilu u teološkoj misli Ivana Pavla II.*, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/302752>

3. MARIOLOGIJA BENEDIKTA XVI. I FRANJE

U ovom poglavlju fokusirat ćemo se na mariologiju dvaju značajnih papa, Benedikta XVI. i pape Franje koji su, svaki na svoj način, doprinijeli razumijevanju i promicanju uloge Marije u Crkvi i svijetu.

Papa Benedikt XVI. služio je kao papa od 2005. do 2013. godine. Njegov teološki rad koji je uključivao duboko istraživanje mariologije usmjeren je na razjašnjavanje i produblјivanje uloge Blažene Djevice Marije u odnosu na Krista i Crkvu. Benedikt XVI. je bio poznat po svojoj jasnoći u izlaganju složenih teoloških pitanja i njegov doprinos mariološkim temama odražava njegovu posvećenost očuvanju dubokih kršćanskih tradicija.

Papa Franjo postao je papa 2013. godine. Njegova mariologija je snažno usmjerena na Marijinu ulogu u svakodnevnom životu vjernika i njezinu prisutnost u borbi za pravdu i mir. Franjo naglašava Marijinu prisutnost u životu Crkve i svakodnevnog života vjernika što je usklađeno s njegovim općim pristupom naglašavanju pastoralne i socijalne dimenzije kršćanske misije.

3.1. Kći sionska

Kći Sionska značajno je djelo Benedikta XVI., tada još kao kardinala Josepha Ratzingera, koje se bavi mariološkim temama kroz biblijske, teološke i crkvene perspektive. Ratzinger, među ostalim, ističe važnost biblijske osnove za razumijevanje Marijinog lika. On naglašava Mariju kao "kći sionsku", simbol Izraela i model vjerničke zajednice.

Joseph Ratzinger istražuje kako Novi zavjet, pri interpretaciji lika Marije, koristi starozavjetne predloške poput teologije kćeri sionske i Eve. Ratzinger naglašava kako je ženski lik ključan za razumijevanje biblijske vjere jer izražava stvarnost stvaranja i plodnost milosti. Ovaj ženski princip sada se ostvaruje u osobi Marije koja kao pojedinac upućuje na nešto sveobuhvatnije što predstavlja i nosi sa sobom⁶⁰.

⁶⁰Usp. Joseph Ratzinger, *Kći Sionska*, Verbum, Split, 2008, str. 24.

Zanijekati ili odbaciti ženski element u konačnici znači negirati stvaranje i lišavati ga milosti njegova ostvarenja. To dovodi do predodžbe da Bog čini sam što ne čini sam koja stvaranje pretvara u maskeradu, a time se zaobilazi Boga Biblije čije je obilježje da je Stvoritelj i Bog Saveza – Bog koji kažnjavanje i odbacivanje ljubljene pretvara u strast ljubavi, u križ⁶¹.

Dakle, prema Ratzingeru, zanemarivanje ili odbacivanje ženskog elementa u biblijskoj teologiji znači negirati samu stvarnost stvaranja i plodnost milosti, jer ženski lik — utjelovljen u Mariji — predstavlja ostvarenje Božje ljubavi i saveza s čovječanstvom. Odbacivanje ženskog principa vodi do iskrivljene slike Boga kao usamljenog i apstraktnog, a ne kao Boga koji djeluje u zajedništvu s čovjekom.

Deus caritas est je prva enciklika pape Benedikta XVI. objavljena 2005. godine. U ovom važnom dokumentu Benedikt XVI. usredotočuje se na središnju temu kršćanske vjere: ljubav. Prikazuje i Mariju ne samo kao uzor kršćanske ljubavi, već i kao onu koja svojim životom u potpunosti ostvaruje Božju ljubav. Ona je simbol potpunog predanja Božjoj volji i istinske ljubavi prema bližnjima što je ključna poruka ove enciklike. Papa vidi Mariju kao model ljubavi, vjernosti i predanja — vrijednosti koje su temelj kršćanskog života.

Ističe Mariju kao najuzvišeniju među svetima i "ogledalo svake svetosti." On naglašava njezinu ulogu u služenju ljubavi što se vidi u Lukinom evanđelju gdje Marija posjećuje svoju rođakinju Elizabetu i ostaje s njom "oko tri mjeseca" kako bi joj pomogla tijekom trudnoće⁶².

„Veliča duša moja Gospodina“ (*Lk* 1, 46). Tim je riječima izrazila cijeli program svojega života; ne stavljati samu sebe u središte, već ostaviti prostor za Boga kojega se susreće i u molitvi i u služenju bližnjemu – samo će tada dobrota ući u svijet⁶³.

Prema Benediktu XVI. Marijina veličina proizlazi iz njezine poniznosti i želje da veliča Boga, a ne sebe. Ona se ističe kao žena vjere što Elizabeta potvrđuje riječima: "Blažena ti što povjerova" (usp. *Lk* 1,45). Marija je također žena koja ljubi, a njezin susret s Bogom ne udaljuje je od ljudi, već je približava njima. Najbolji primjer toga je Marijina uloga Majke svih vjernika gdje ona ostaje bliska svima koji je zazivaju i slijede njezin primjer vjere i ljubavi⁶⁴.

⁶¹Ibid, str. 24-25.

⁶²Usp. Benedikt XVI, *Deus caritas est*, Dokumenti 143, KS, Zagreb, 2016, br. 41.

⁶³Ibid.

⁶⁴Usp. Ibid, br. 41-42.

Marija je, doista, postala Majka svih vjernika. Njezinoj se majčinkoj dobroti, kao i njezinoj čistoći i djevičanskoj ljepoti obraćaju muškarci i žene svih vremena i svih krajeva svijeta u svojim potrebama i nadama, u svojim radostima i trpljenjima, u svojim samoćama kao i u svojim zajedničkim težnjama. I uvijek kušaju dar njezine dobrote, kušaju neiscrpnu ljubav koju ona izljuje iz dubine srca⁶⁵.

Marija, kao Djevica i Majka, svojim životom pokazuje što je istinska ljubav i otkriva njezin izvor — Boga iz kojeg ta ljubav neprestano crpi svoju snagu i nadahnuće.

U *Mislina o svećeništvu* Benedikt XVI. ističe važnost predanja Mariji, potičući molitvu da u kršćanskom narodu ne nedostaje onih koji služe Božjoj radosti — svećenika koji će u zajedništvu sa svojim biskupima vjerno naviještati evanđelje, slaviti sakramente, brinuti se za Božji narod i biti spremni evangelizirati cijelo čovječanstvo⁶⁶.

Marija je posebno istaknuta kao majka svećenika. Ona, nebeska Majka svećenika, pod križem se pridružila žrtvi svoga Sina, a nakon uskrsnuća, na Posljednjoj večeri, zajedno s apostolima i drugim učenicima primila dar Duha Svetoga. Marija tako postaje uzor i zagovornica za sve svećenike pozivajući ih na potpuno predanje Kristu i Crkvi⁶⁷. Benedikt XVI. poziva svećenike da se prisjete Marijina stava divljenja i klanjanja koji je temeljio njezinu vjeru i njezinu duboku povezanost s Kristom. Marijin primjer vjere i služenja treba biti inspiracija svakom svećeniku u njihovom pozivu i poslanju unutar Crkve⁶⁸.

Zanimljivo je istaknuti da Fatima zauzima posebno mjesto u mariologiji Ratzingera u usporedbi s drugim marijanskim ukazanjima. Često je isticao kako Marijina ukazanja nisu samo povijesni događaji, nego i pozivi na obnovu vjere i obraćenje, s što se posebno odražava u fatimskoj poruci.

Dinko Aračić u knjizi *Marija u riječi Benedikta XVI.* odabrao je propovijedi, nagovore i molitve koje je Benedikt XVI. za vrijeme svoje papinske službe izgovorio o Gospi. Među njima je i njegova propovijed o Gospi Fatimskoj izgovorena u Fatimskom svetištu, 12. svibnja 2010. godine, uz molitvu krunice. S toga mjesta je pozvao da kroz molitvu krunice uronimo u Kristova otajstva kao što je činila njegova Majka Marija. Dok molimo radosna, žalosna, slavna i otajstva svjetla promatramo cijelo Isusovo otajstvo, od utjelovljenja, preko križa do slave uskrsnuća. Kroz Marijino prisno sudjelovanje u tim otajstvima, naš se vlastiti život ogleda u trenucima radosti i tuge, tame i svjetla, straha i nade.

⁶⁵Ibid, br. 42.

⁶⁶Usp. Benedikt XVI, *Misli o svećeništvu*, Metanoja 181, KS, Zagreb, 2009., br. 110.

⁶⁷Usp. Ibid, br. 111.

⁶⁸Usp. Ibid. , br. 112.

Molitva krunice nas potiče na kontemplaciju i omogućava nam da, ispunjeni milošću, preobrazimo svoje živote i učinimo odlučne, evanđeoske promjene u zajedništvu s Kristom⁶⁹.

3.2. Uloga Blažene Djevice u enciklikama pape Franje

U nastavku ćemo se osvrnuti i na mariologiju pape Franje kroz njegove ključne dokumente: *Laudato si'*, *Fratelli tutti*, *Gaudete et exsultate*, *Lumen fidei* i *Evangelii gaudium*. Papa Franjo u svojim enciklikama i apostolskim pobudnicama naglašava Marijinu ulogu kao Majke Crkve i uzora vjerničkog života povezujući njezinu prisutnost i poslanje s temama ekološke osviještenosti, društvene pravde, radosti Evanđelja i rasta u vjeri.

U enciklici *Laudato si'* papa Franjo ističe Mariju kao "Kraljicu svega stvorenja" naglašavajući njezinu brigu za stvoreni svijet i pozivajući vjernike da slijedeći njezin primjer razviju duboku ekološku svijest i odgovornost prema očuvanju Božjeg stvorenja.

Marija, majka koja se brinula o Isusu, sada se majčinskom ljubavlju i boli brine za ovaj ranjeni svijet. Kao što je probodena srca oplakivala Isusovu smrt tako sada susosjeća s patnjom raspetih siromaha i stvorenja ovoga svijeta satrvenih čovjekovom rukom⁷⁰. Uzdignuta na nebo, Marija je Majka i Kraljica svega stvorenja. Marija u svom srcu brižno čuva cijeli Isusov život i sada potpuno razumije smisao svega, a zbog čega je možemo moliti da nam pomogne gledati ovaj svijet mudrijim očima⁷¹.

U enciklici *Fratelli tutti* koja se bavi bratstvom i socijalnim prijateljstvom papa Franjo naglašava da Crkva, iako poštuje autonomiju političke sfere, svoje poslanje ne ograničava samo na privatno područje. Crkva, kao majka i "kuća otvorenih vrata" ne može i ne smije ostati po strani u izgradnji boljeg svijeta. Njezina je odgovornost buditi moralne snage koje mogu obogatiti cjelokupni društveni život. Iako vjerski službenici ne trebaju sudjelovati u stranačkoj politici, Crkva se ne može odreći svoje političke dimenzije koja uključuje posvećivanje stalne pažnje općem dobru i promicanju cjelovitog ljudskog razvoja⁷².

Za mnoge kršćane taj hod bratstva ima i majku koja se zove Marija. Ona je to sveopće majčinstvo primila podno križa (usp. *Iv* 19, 26), a njezina briga je usmjerena ne samo na Isusa, već i na „ostatak njezina potomstva“ (*Otk* 12, 17).

⁶⁹Usp. Dinko Aračić, *Marija u riječi Benedikta XVI.*, Split: Franjevačka provincija Presvetoga Otkupitelja, Knjižnica Marija - knjiga 68, 2018, str. 162.

⁷⁰Papa Franjo, *Laudato si'*, Dokumenti 169, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015., br. 241.

⁷¹Usp. Ibid.

⁷²Usp. Papa Franjo, *Fratelli tutti*, Dokumenti 187, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2023., br. 278.

Snagom Uskrsloga ona želi roditi novi svijet u kojem smo svi braća, u kojem vladaju pravda i mir i u kojem ima mjesta za svaku osobu koje naše društvo odbacuje.⁷³

Enciklika *Gaudete et exsultate* pape Franje poziva na radost i oduševljenje svetosti kao svakodnevnog poziva za sve vjernike. Papa Franjo ističe da svetost nije rezervirana za malu elitu, već je univerzalni poziv svakog kršćanina da živi Evanđelje u svom svakodnevnom životu. U tome nam se Marija prikazuje kao uzor svetosti – ona je žena koja je živjela Isusova blaženstva u potpunosti, radovala se u prisutnosti Boga, sve pohranjivala u svom srcu i dopustila da joj mač probije dušu. Kao "svetica nad sveticama" Marija nas uči putu svetosti i prati nas na tom putu. Ona nas ne ostavlja kada padnemo, već nas prima u svoje naručje bez osuđivanja, tješi, oslobađa i posvećuje. Razgovor s njom je jednostavan, intiman, bez potrebe za velikim riječima – dovoljno je uvijek iznova šapnuti: "*Zdravo, Marijo*" kako bi osjetili njezinu prisutnost i ljubav.⁷⁴

Prirodu vjere i njezinu ulogu u životu kršćanina istražuje enciklika pape Franje *Lumen fidei*, a njezin glavni cilj jest razjasniti što znači vjerovati u Božju prisutnost i kako vjera oblikuje život vjernika. U kontekstu enciklike Marija igra ključnu ulogu kao uzor savršene vjere, a papa Franjo poziva nas da slijedimo Marijin primjer i da omogućimo vjeri da oblikuje svaki aspekt našeg života nudeći svjetlo i smjernice kroz sve izazove i radosti života. U Blaženoj Djevici Mariji potpuno se ostvaruje istina da je vjernik uključen u ispovijedanje vjere čitavim svojim bićem. Marija je zbog svoje duboke povezanosti s Isusom usko povezana s onim što vjerujemo. Kao Djevica i Majka ona nam pruža jasni znak Kristova božanskog sinovstva potvrđujući istinitost i dubinu naše vjere u Krista⁷⁵.

Enciklika *Evangelii gaudium* pape Franje fokusira se na izazove i radosti evangelizacije u suvremenom svijetu. Papa Franjo u ovom dokumentu poziva kršćane da unesu radost Evanđelja u svaki aspekt života i društva, naglašavajući potrebu za obnovljenim misionarskim duhom u Crkvi.

Marija, kao Majka evangelizacije igra ključnu ulogu te je prisutna usred svog naroda okupljajući učenike i molivši za dolazak Duha Svetoga (*Dj* 1, 14). Marija je Majka Crkve blagovjesnice, bez nje ne možemo u potpunosti razumjeti duh nove evangelizacije⁷⁶. Kao uzor ona nas podsjeća na važnost molitve, zajedništva i otvorenosti. Marija nas uči kako živjeti radost Evanđelja i kako se posvetiti misiji Crkve s ljubavlju i predanošću pomažući nam da se uključimo u širenje Božjeg kraljevstva na zemlji.

⁷³Ibid.

⁷⁴Usp. Papa Franjo, *Gaudete et exsultate*, Dokumenti 179, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2018., br. 176.

⁷⁵Usp. Papa Franjo, *Lumen fidei*, Dokumenti 162, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2013., br. 59.

⁷⁶Usp. Papa Franjo, *Evangelii gaudium*, Dokumenti 163, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2013., br. 284.

3.3. Milosti puna

Osvrnut ćemo se i na knjigu *Zdravo Marijo* pape Franje koja predstavlja duboko duhovno promišljanje o ulozi Blažene Djevice Marije u životu kršćanina i Crkve. U ovom djelu papa Franjo istražuje različite aspekte Marijine prisutnosti i utjecaja naglašavajući njezinu ključnu ulogu kao Majke Crkve i uzora vjere. U *Zdravo Marijo* papa Franjo analizira Marijine različite titule i uloge poput Djevice, Majke Božje i Kraljice neba. On razmatra njezinu pobožnost i način na koji ona usmjerava vjernike prema Kristu ističući kako Marija kroz svoj život i svoje molitve omogućuje dublje razumijevanje Božje volje i ljubavi. Knjiga se bavi i duhovnim aspektima Marijine prisutnosti naglašavajući kako ona pomaže vjernicima da rastu u vjeri i svetosti.

Papa Franjo ističe da je Marija pravi izraz Božjeg remek-djela. Marija zrači dobrotom, ljubavlju i ljepotom te se pojavljuje kao sveopća Majka koja pruža potpunu pažnju, brigu i bliskost svakom sinu i svakoj kćeri. U Mariji vidimo srce žene koje kuca kao Božje srce – srce koje ljubi sve ljude bez razlike. Ona je istinski odraz neizmjerne Božje dobrote u ljudskom obliku, demonstrirajući kako Božja ljubav može oblikovati i prožeti ljudski život⁷⁷.

Zato se kršćani oduvijek obraćaju njoj kao svojem utočištu, kao onoj koja uvijek pokazuje na Gospodina i poziva da mu se iskaže bezuvjetno povjerenje za najdraže osobe, za najosjetljivije probleme i za najzamršenije situacije. Kada izgleda da nema više izlaza, Marija je „naša nada“⁷⁸.

Izraz "milosti puna" u kontekstu Marije označava da je ona potpuno ispunjena Božjom prisutnošću. Ova fraza ukazuje na Marijinu duboku povezanost s Bogom koja je omogućila da bude potpuno otvorena i primljena Božjom milošću. Budući da je Marija potpuno ispunjena Božjom prisutnošću u njoj nema mjesta za grijeh.⁷⁹ Ova izvanredna kvaliteta Marije ističe njezinu jedinstvenu ulogu u Božjem planu spasenja. Dok je cijeli svijet pogođen zlom i grijehom Marija zahvaljujući svom bezgrješnom začecu i potpunoj usklađenosti s Božjom voljom predstavlja iznimku i simbol savršene Božje milosti. Ova posebna milost čini Mariju uzorom savršenog prihvaćanja Božje volje i pokazuje duboku povezanost između njezinog života i Božjeg plana spasenja.

⁷⁷Usp. Papa Franjo s Marcom Pozzom, *Zdravo Marijo*, Biblioteka: Posebna izdanja 131, Verbum, str. 7-8.

⁷⁸Ibid, str. 9.

⁷⁹Usp. Ibid, str. 17.

Za papu je Franju Marija Gospodinovo čudesno djelo. Skromno i slabo stvorenje poput nas izabrano je da bude Majka Božja, Majka svojega Stvoitelja:⁸⁰ Marija je blagoslovljena jer je rođena bez krivnje, ona je bez grijeha. Bila je izabrana da bude Majka, da Bogu dadne tijelo, a zar Bogu dati tijelo nije blagoslov?⁸¹

U trenutku najvećeg darivanja vlastitog života na križu Isus nije htio ništa zadržati za sebe, a predajući svoj život predao nam je i svoju Majku. Mariji je rekao: „evo ti sina, evo ti djece.“⁸²

Želimo je primiti u svoje domove, u svoje obitelji, u svoje zajednice, u svoja mjesta. Želimo susresti njezin majčinski pogled. Pogled koji nas oslobađa od bivanja siročadi; pogled koji nas podsjeća da smo braća: da ja pripadam tebi i da ti pripadaš meni, da smo svi od iste krvi i mesa. Pogled koji nam kazuje da trebamo naučiti brinuti se za život na isti način i s istom nježnošću kako se ona za nj brinula: sijući nadu, sijući svijest o pripadnosti, sijući svijest o bratstvu⁸³.

Svi smo pozvani primiti Mariju u naše obitelji i zajednice te doživjeti njezin majčinski pogled koji nas oslobađa osjećaja osamljenosti i podsjeća na zajedništvo. Njezin pogled nas uči kako s istom nježnošću i pažnjom brinuti o životu, sijući nadu, pripadnost i bratstvo.

⁸⁰Ibid, str. 27.

⁸¹Ibid, str. 33.

⁸²Ibid, str. 39.

⁸³Ibid.

ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu analizirali smo mariologiju postkoncilskih papa – Pavla VI., Ivana Pavla II., Benedikta XVI. i pape Franje – kako bismo razumjeli njihov doprinos i evoluciju marijanskog nauka unutar Crkve. Svaki od ovih papa donio je jedinstven uvid u Marijinu ulogu čime je obogatio i proširio razumijevanje njezine prisutnosti u životu vjernika i u Crkvi.

Papa Pavao VI. imao je ključnu ulogu u oblikovanju suvremene mariologije, a osobito u svjetlu promjena koje su uslijedile nakon Drugog vatikanskog sabora. Njegovo papinstvo poklapa se s razdobljem u kojem su se teološki pristupi i pastoralne prakse počeli prilagođavati novom duhu saborskih reformi. Pavao VI. je preuzeo odgovornost za očuvanje kontinuiteta s Crkvenom tradicijom dok je istovremeno promicao obnovljeno i dublje razumijevanje uloge Blažene Djevice Marije u katoličkoj vjeri.

Jedan od najvažnijih doprinosa Pavla VI. mariologiji bio je njegovo promicanje Marije kao "Majke Crkve" (*Mater Ecclesiae*). Ovaj naslov simbolizira njegovu viziju Crkve kao zajednice vjernika ujedinjenih pod vodstvom Marije što je posebno značajno u post-saborskom razdoblju.

U svojoj enciklici *Marialis Cultus* Papa Pavao VI. ističe važnost liturgijskog poštovanja i pobožnosti prema Mariji naglašavajući njezinu ključnu ulogu u povijesti spasenja i duhovnom životu Crkve. Njegovo shvaćanje Marije kao uzora vjernosti i predanosti Bogu pruža čvrste temelje za daljnja teološka razmatranja. Prikazujući Mariju kao uzor žene i majke Pavao VI. je naglasio njezinu posebnu bliskost svakom čovjeku čime je doprinio dubljem razumijevanju njezine uloge u životima vjernika i unutar Crkve.

Papa Ivan Pavao II. donosi duboko osobno i teološko promišljanje o Mariji kroz encikliku *Redemptoris Mater* i brojne druge dokumente. On ističe Mariju kao ključnu suradnicu u Božjem planu spasenja i kao uzor kršćanskog života. Njezina uloga u Crkvi i u životima vjernika je neprocjenjiva, a što potvrđuje i njegova velika pobožnost prema njoj i njegovo vjerovanje u njezinu zaštitu i posredništvo.

Papa je uvijek osjećao prisutnost i vodstvo Presvete Djevice, koju je smatrao ključnim za novu evangelizaciju i sigurnim vodičem u našem putovanju. Na početku svoje 25. godine pontifikata Papa je izrazio svoju pobožnost prema Presvetoj Djevici i krunici pred slikom Gospe od Krunice u Marijanskom svetištu u Pompejima. Tom je prigodom na Trgu sv. Petra predstavio apostolsko pismo *Rosarium Virginis Mariae* (Krunica Djevice Marije) i proglasio tu godinu Godinom krunice.

Promiče kronicu kao sredstvo za dublje sjedinjenje s Kristom i jačanje kršćanske vjere potičući vjernike da kroz Marijin primjer i zagovor prodube svoju duhovnu povezanost s otajstvima Kristova života.

Papa Benedikt XVI. koji je bio na čelu Katoličke crkve od 2005. do 2013. godinedao je značajan doprinos mariologiji svojim teološkim radom. Njegov pristup istraživanju uloge Blažene Djevice Marije bio je usmjeren na dublje razumijevanje njezinog odnosa s Kristom i Crkvom. Poznat po jasnoći izlaganja teoloških tema, Benedikt XVI. posvetio je svoje radove očuvanju kršćanskih tradicija i produbljivanju mariološke misli.

U knjizi *Kći Sionska*, koju je napisao kao kardinal Joseph Ratzinger, Benedikt XVI. analizira Mariju kroz biblijske, teološke i crkvene perspektive, naglašavajući njezinu ulogu kao "kćeri sionske" — simbol Izraela i uzor vjerničke zajednice. U enciklici *Deus caritas est*, svojoj prvoj enciklici, papa Benedikt XVI. prikazuje Mariju kao savršeni primjer kršćanske ljubavi i ostvarenje Božje ljubavi.

Također, u djelu *Misli o svećeništvu*, Benedikt XVI. potiče vjernike na predanje Mariji naglašavajući važnost njezine uloge u životu Crkve i duhovnom vodstvu svećenika. Njegov teološki doprinos ostaje značajan u promišljanju Marijine uloge u kršćanskoj vjeri produbljujući razumijevanje njezine povezanosti s Kristom i Crkvom te njezinu ulogu kao uzora vjerničkog života i ljubavi.

Papa Franjo, kroz svoje enciklike poput *Evangelii gaudium*, *Lumen fidei*, *Gaudete et exsultate*, i *Laudato si'te* knjigu *Zdravo Marijo* dodatno obogaćuje razumijevanje Marijine uloge. On je opisuje kao Majku evangelizacije i uzor u brizi za sve ljude ističući njezin majčinski pogled koji nas podsjeća na zajedništvo i bratstvo te nas potiče na život ispunjen ljubavlju i pažnjom prema drugima.

Razmišljanja ovih pokoncilskih papa pružaju sveobuhvatan uvid u Marijinu ulogu u Crkvi i u životima vjernika. Njihovi doprinosi obogaćuju naše razumijevanje Marijine funkcije kao Majke i posrednice te nas potiču na dublje življenje i razumijevanje njezine prisutnosti u našim životima.

Na taj način mariologija pokoncilskih papa ne samo da nadopunjuje naše teološko znanje, već i duboko utječe na naš duhovni život i praktičnu vjeru.

BIBLIOGRAFIJA

KNJIGE

ANČIĆ, Nediljko A., "Apostolsko pismo Krunica Djevice Marije," u: *Crkva u svijetu*, 38(2003), br. 3., str. 455-457.

ARAČIĆ, Dinko, *Marija u riječi Benedikta XVI.*, Split: Franjevačka provincija Presvetoga Otkupitelja, Knjižnica Marija - knjiga 68, 2018, str. 162.

BENEDIKT XVI., enciklika, *Deus caritas est*, Dokumenti 143, KS, Zagreb, 2016, br. 41.

BENEDIKT XVI., *Misli o svećeništvu*, Metanoja 181, KS, Zagreb, 2009, br. 110.

IVAN PAVAO II., apostolsko pismo, *Mulieris dignitatem*, Vatikan, 15. kolovoza 1989., u: Dokumenti 91, KS, Zagreb, 1989., br. 3.

IVAN PAVAO II., apostolsko pismo, *Rosarium Virginis Mariae*, Vatikan, 16. listopada, u: Dokumenti 132, KS, Zagreb, 2003., br. 2.

IVAN PAVAO II., enciklika, *Dominum et vivificantem*, Vatikan, 18. svibnja 1996., u: Dokumenti 87, KS, Zagreb, 1997., br. 65-66.

IVAN PAVAO II., enciklika, *Redemptoris Mater. O blaženoj Djevici Mariji u životu Crkve na putu*, Vatikan, 25. ožujak., u: Dokumenti 85, KS, Zagreb, 1987., br. 7.

Katekizam Katoličke Crkve, Zagreb: Hrvatska biskupska konferencija, Glas Koncila, 1994, br. 484-511.

MARKEŠIĆ, fra Luka, *Marija Službenica Gospodnja*, Sarajevo: Franjevačka teologija Sarajevo, 2011, str. 24-25.

PAPA FRANJO, enciklika, *Evangelii gaudium*, Dokumenti 163, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2013, br. 284.

PAPA FRANJO, enciklika, *Fratelli tutti*, Dokumenti 187, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2023, br. 278.

PAPA FRANJO, enciklika, *Gaudete et exsultate*, Dokumenti 179, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2018, br. 176.

PAPA FRANJO, enciklika, *Laudato si'*, Dokumenti 169, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015, br. 241.

PAPA FRANJO, enciklika, *Lumen fidei*, Dokumenti 162, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2013, br. 59.

PAPA FRANJO s Marcom POZZOM, *Zdravo Marijo*, Biblioteka: Posebna izdanja 131, Verbum, str. 7-8.

PARLOV, Mladen, *Marija u otajstvu Krista i Crkve*, Split: Crkva u svijetu, 2018, str. 165-166.

PAVAO VI., enciklika, *Marialis cultus*, Dokumenti 44, Biblioteka Centra za koncilski istraživanja, dokumentaciju i informacije „Kršćanska sadašnjost“, Zagreb, 1975, str. 9.

RATZINGER, Joseph, *Kći Sionska*, Verbum, Split, 2008, str. 24.

ČLANCI

GAŠPAR, Veronika Nela, i Josip KARABAIC, "Marijino majčinsko poslanje prema Drugom vatikanskom koncilu u teološkoj misli Ivana Pavla II.", dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/302752>.

SERTIĆ, Nikola, "Marija i II. Vatikanski koncil," *Bogoslovska smotra*, 86 (2016) 2, str. 379-406, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/394060>.

INTERNET IZVORI

"Dokument o Blaženoj Djevici Mariji u životu Crkve na putu," *Nedjelja.ba*, pristupljeno 31. kolovoza 2024., <https://www.nedjelja.ba/hr/iz-zivota/razmisljanje/dokument-o-blazenoj-djevici-mariji-u-zivotu-crkve-na-putu/24662>.

"Ivan Pavao II. - Marijina ljubav je konkretna i beskonačna," *Laudato.hr*, pristupljeno 30. kolovoza 2024., <https://laudato.hr/Novosti/Vatikan/Ivan-Pavao-II---Marijina-ljubav-je-konkretna-i-bes.aspx>.

Ivan Pavao II., sv., *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 30. kolovoza 2024., <https://www.enciklopedija.hr/clanak/ivan-pavao-ii-sv>.

"Sveti Ivan Pavao II.," *Katolički tjednik*, Portal Katoličkog tjednika, pristupljeno 30. kolovoza 2024., <https://www.nedjelja.ba/hr/duhovnost/svetac/sveti-ivan-pavao-ii2023/31070>.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, _____, kao pristupnik za stjecanje zvanja magistra/magistrice _____, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo moga vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, _____

Potpis

SUMMARY

This thesis explores the development of Mariology, the theological discipline that studies the role and significance of the Blessed Virgin Mary within the Christian faith, through the thought of four key post-conciliar Popes: Paul VI, John Paul II, Benedict XVI, and Pope Francis.

After the Second Vatican Council (1962–1965), the Church recognized the need for renewed theological reflection on Mary, her role in the history of salvation, and her place in the life of believers. The Council paved the way for a new way of thinking about Mary, which was further developed and promoted by the subsequent Popes.

The thesis analyzes how Paul VI emphasized Mary's role as the "Mother of the Church" and encouraged devotion to Mary in the context of the modern world. John Paul II, known for his personal devotion to Mary and his motto *Totus Tuus* ("Totally Yours"), placed Mariology at the center of his theological and pastoral work, particularly in the encyclical *Redemptoris Mater*. Benedict XVI brought deeper theological reflection on Mary through the lens of Scripture and Tradition, highlighting her role in the history of salvation. Pope Francis, with his emphasis on Mary's closeness to people and her role as the Mother of all believers, presents a Mariology imbued with a spirit of pastoral closeness and solidarity.

The aim of this thesis is to explore the Mariological emphases of these Popes and analyze how their theological reflections and pastoral directives have shaped contemporary Mariology in the Church.

Keywords: Mariology, Second Vatican Council, Paul VI, John Paul II, Benedict XVI, Pope Francis, theological reflections, pastoral directives.